

УДК 351.713.075:342.924](477)

Суббот А. І.,

канд. педагог. наук, доцент, професор кафедри спеціальних дисциплін
та організації професійної підготовки,

Мартинюк А. В.,

магістрант факультету податкової міліції
Національного університету Державної податкової служби України

Загальний аналіз правового та адміністративно- правового захисту працівників податкової міліції

У статті аналізується правовий та адміністративно-правовий захист працівників податкової міліції у контексті державотворення правової України.

Ключові слова: правовий захист, адміністративно-правовий захист, податкова міліція, законодавча база.

Актуальність теми полягає в необхідності термінового вирішення правових, соціальних та духовних потреб правоохоронців, адже прорахунки у правовому та соціальному захисті працівників податкової міліції призводять до значної втрати професійного ядра та падіння престижу професії податкового міліціонера, виникнення різних негативних проявів у діяльності окремих працівників і, зрештою, до загального зниження ефективності діяльності персоналу податкової міліції.

Під персоналом податкової міліції розумітимемо осіб, які проходять службу у податкових органах. Ю.О. Тихомиров констатує, що ставлення до державної служби, до її організації та регламентування, а також проходження чиновниками служби слугує показником устрою самої держави та її апарату [1, с.248]. До найбільш суспільно значущих завдань державної служби належать забезпечення належних умов для професійної діяльності державних службовців; комплектування державних органів висококваліфікованими службовцями, здатними виконувати свої службові повноваження; створення правових, соціальних, інформаційних та матеріальних умов діяльності державних службовців, встановлення порядку проходження служби.

Досліджуючи наукову літературу зарубіжних авторів, бачимо, що, наприклад, І. Балаж відносно французької системи державної служби доводить, що державні чиновники для несіння служби потребують державного захисту, зокрема вони повинні отримувати компенсацію за моральну та матеріальну шкоду, якої вони зазнають у зв'язку із виконанням покладених на них службових обов'язків [2, с.27].

У запропонованій нами статті більш детально розглядається правовий захист податкової міліції та адміністративно-правовий у тому числі.

До проблем правового захисту правоохоронних органів в тому чи іншому аспекті зверталися такі науковці як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, В. Т. Білоус, Л.В. Коваль. Безпосередньо цими питаннями займалися О.Я. Лапка, О.Ю. Синявська, О.В. Шакірова. Їхні праці певною мірою сприяли розвитку нормативно-правової бази з цього напрямку діяльності правоохоронних органів.

В. Т. Білоус стверджує, що захист громадян, з одного боку, визначається обов'язком держави, з іншого, кожному громадянину надається право захищати свої права і свободи будь-якими засобами, не забороненими законом.

Правовий захист апріорі є поняттям більш широким порівняно із адміністративно-правовим і співвідноситься як ціле та частина, оскільки перший включає в себе ще інший спектр понять захисту таких як цивільно-правовий, кримінально-правовий та ін.

Якщо звернутися до дефініції поняття адміністративно-правового захисту працівників податкової міліції, О. В. Шакірова під ним розуміє комплексну форму діяльності влади законодавчо визначеного кола державних або інших суб'єктів, спрямована на реалізацію суспільних потреб та інтересів, закріплених у відповідних адміністративно-правових нормах у зв'язку зі скоєнням адміністративного делікту чи порушенням нормативно визначеного права [3].

О.Я. Лапка стверджує, що адміністративно-правовий захист правоохоронних органів – це система організаційно-правових засобів та комплекс відповідних заходів, за допомогою яких уповноважені на те органи та їх посадові особи забезпечують реалізацію законодавчо встановлених адміністративно-правових гарантій [4]. З її точкою зору погоджується О.Ю.Синявська, яка у своїх працях розглядає адміністративно-правовий захист співробітників ОВС.

Проаналізувавши думки вчених, ми вважаємо за доцільне вживати таке поняття адміністративно-правового захисту податкової міліції як вид державного захисту, що має комплексно-владний характер, спрямований на забезпечення адміністративно-правових гарантій прав податкової міліції, закріплених відповідно у юридичних (адміністративних) нормах. Слід пам'ятати, що у сфері захисту значна роль належить і самому податковому міліціонеру, який повинен відстоювати свої права та захищати свої законні інтереси.

У цій статті ми виділяємо основні форми закріплення адміністративно-правового захисту прав податкової міліції.

Правове закріплення адміністративно-правового статусу, як правової категорії, що характеризує його місце у системі суспільного розподілу праці, визначає межі діяльності працівника щодо інших суб'єктів правовідносин, врегульованих адміністративно-правовими нормами.

Проаналізувавши зміст Конституції та законів України «Про державну службу»(ст. 11), «Про Державну податкову службу в Україні» (ст. 26), «Про міліцію» (ст. 20, ст. 21), «Про Службу безпеки України» (ст. 27), «Про прокуратуру» (ст. 50), ми встановили, що податковий міліціонер є носієм трьох видів правових статусів. Зокрема, на нього розповсюджується правовий статус громадянина.

Ця теза, проголошена у найважливіших документах, якими визначаються міжнародні стандарти прав і свобод людини [5, ст.3; 6, ст.6] «...Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави – захищати життя людини». «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Отже, життя людини визнається такою соціальною цінністю, яка важлива і для особи, і для суспільства. Від реального забезпечення цього права залежить не тільки існування окремих людей, а й розвиток суспільства у цілому.

Як уже відзначалося, нормативне закріплення правового статусу працівників ПМ та система заходів його забезпечення має свою специфіку, зумовлену складною, «потрійною» правовою природою детермінації, що виявляється в тому, що, будучи громадянами своєї держави та маючи всі конституційні загальні права, працівники правоохоронних органів від імені держави виконують такі специфічні функції, реалізація яких та досягнення поставлених державою цілей, потребують додаткової системи прав і, відповідно, системи гарантій безпеки. У зв'язку з цим уявляється правильною позиція, відповідно до якої проблема правового захисту працівників правоохоронних органів є специфічною, але у той самий час виступає частиною більш загальної проблеми – правового захисту особи, і її правова природа знаходиться у взаємозв'язку з конституційними характеристиками Української держави як держави соціальної та правової.

Але, ми вважаємо за необхідне підкреслити ще один аспект існування трирівневої за походженням правової сфери, пов'язаної з особливостями взаємодії та

взаємообумовленості її базової моделі. Правова захищеність працівників правоохоронних органів є необхідним елементом для забезпечення правової захищеності та безпечної життєдіяльності як окремих громадян, так і суспільства в цілому. Правовий захист та гарантії безпечної діяльності працівників правоохоронних органів, у тому числі й податкової міліції, не є самоціль державної діяльності.

Відповідальність органів управління та посадових осіб за порушення прав працівника податкової міліції. Як згадувалось вище, правовий захист працівників податкової міліції гарантується, поряд з іншими законодавчими актами, Законом України «Про міліцію». Зокрема, «образу працівника міліції, опір, погроза, насильство та інші дії, які перешкоджають виконанню покладених на працівника міліції завдань, тягнуть за собою встановлену законом відповідальність». Причому правовий захист поширюється і на членів сім'ї працівників, і на пенсіонерів міліції, якщо правопорушення щодо них вчинені у зв'язку із їх попередньою службовою діяльністю. Відзначимо, що за правопорушення щодо персоналу органів податкової міліції законодавством передбачається настання різних видів юридичної відповідальності: адміністративної, кримінальної, цивільної тощо.

Аналізуючи чинне законодавство, можна дійти висновку, що в ньому практично немає конкретних норм, які встановлюють таку відповідальність. Ми вважаємо, що питання відповідальності посадових осіб органів податкової служби за порушення законодавства повинні бути детально врегульовані. Так, було б доцільним доповнити Закон України «Про міліцію» нормою такого змісту: «У разі недотримання гарантій правового та соціального захисту працівника міліції, передбачених Конституцією України та цим Законом, винні в цьому посадові особи несуть відповідальність, встановлену законодавством України».

Одним із засобів правового захисту працівників податкової міліції є встановлення адміністративної відповідальності за порушення їх прав. Однак, якщо кримінальна відповідальність за різноманітні злочини, спрямовані проти персоналу податкової міліції, є досить розгалуженою, передбаченою багатьма статтями Кримінального кодексу України і детальніше дослідженою вченими-юристами, то адміністративна відповідальність за порушення прав працівників податкової міліції передбачена тільки у трьох статтях Кодексу України про адміністративні правопорушення (185, 1857, 18511) за скоєння правопорушень, родовим об'єктом яких є встановлений порядок управління, а безпосереднім об'єктом також є нормальна діяльність працівників міліції з охорони громадського порядку. Отже, в адміністративному законодавстві, яким регламентується відповідальність за порушення прав працівників податкової міліції передусім – права на безпечну життєдіяльність, існують певні прогалини.

Право податкового міліціонера на оскарження (адміністративне, судове) дій органів та посадових осіб, що порушують права податківця. Розгляд спорів в адміністративному порядку в окремих випадках може привести до більш оперативного захисту права – до негайного або менш тривалого строку виправлення допущеної нижчим органом помилки (або умисного порушення інтересів та прав особи). Але слід звернути увагу на деякі негативні моменти: часто зустрічаються факти «захисту честі мундиру», коли вищий орган більш зацікавлений у захисті інтересів системи, а не прав та свобод особи, навіть якщо вона сама належить до цієї системи. У цьому відношенні є безсумнівні переваги судової форми, оскільки суддя діє (зобов'язаний діяти) неупереджено та об'єктивно, підкоряючись тільки вимогам закону. Тому деколи судовий порядок розгляду спорів виявляється доцільнішим.

Право на відшкодування шкоди, завданого незаконними діями державних органів та посадових осіб при виконанні ними службових обов'язків, що підкреслюється у ст. 56 Конституції України. У системі діяльності виконавчої влади значна роль приділяється КУпАП. У ст.14, 287, відповідних розділах та інших статтях Кодексу визначається відповідальність посадових осіб, можливості оскарження їхніх незаконних дій, порядок відновлення порушених прав і інтересів особистості податківця.

Не менш важливим аспектом є врегулювання функціонування профспілкових організацій, які є досить поширеними у зарубіжних країнах [7], причому їх основні функції полягають у контролі над виконанням адміністрацією правил та положень нормативних

актів щодо проходження служби, правового та соціального захисту особового складу, представництві (у внутрішній та зовнішній сферах життєдіяльності органу поліції), консультуванні, вихованні тощо. Активно діяли профспілки працівників міліції у перші роки радянської влади, що позитивно впливало на рівень правової захищеності їх членів. Зрозуміло, що за сучасних умов далеко не усе з досвіду профспілкового руху 20-х років минулого сторіччя може бути використано. Однак, такі проблеми правового захисту працівників податкової міліції як надання юридичної допомоги з питань проходження служби, представництво та захист інтересів працівників при вирішенні спорів, урегулювання суперечностей при укладанні індивідуальних контрактів та інші можуть бути більш успішно вирішені за участю профспілок.

Таким чином, проаналізувавши передбачену чинними нормативно-правовими актами систему заходів щодо правового захисту працівників податкової міліції при проходженні ними служби, доходимо висновку, що вона потребує удосконалення, основними напрямками якої, на нашу думку, повинні бути приведення умов служби в податковій міліції у відповідність з вимогами Конституції України, законодавства про державну службу, трудового законодавства, створення балансу прав та обов'язків працівників та державної податкової служби як суб'єктів державно-службових відносин. Явно недостатньою є чинна правова база діяльності професійних спілок (асоціацій) працівників ДПС, що вважається нами однією з основних причин непоширеності цієї форми громадських об'єднань у системі ДПС. Їх діяльність підлягає детальному нормативному врегулюванню на рівні законодавчого акта.

Література:

1. Тихомиров Ю.А. Административное право и процесс: полный курс / Ю.А. Тихомиров. – М.: Изд. г-на Тихомирова М.Ю., 2001. – 652 с.
2. Балаж И. Французская система государственной службы (Перевод статьи, опубликованной в «Magyar Kozigazgatás». – 1990. – №1. – Р.36–47) / И. Балаж // Государственная служба. Кадровая политика. Зарубежный опыт. – М.: РАГС, 1995. – Вып. 2. С. 16–35.
3. Шакірова О.В. Правовий та соціальний захист працівників державної податкової служби в Україні (організаційно-правові аспекти): дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Академія Держ. податкової служби України / О.В. Шакірова. – Ірпінь, 2004.
4. Лапка О.Я. Соціально-правовий захист працівників міліції України (адміністративно- правовий аспект): дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Державна податкова адміністрація України / О.Я. Лапка / Академія Держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2003.
5. Всеобщая декларация прав человека: Принята Генеральной Ассамблеей ООН 10 декабря 1948 г. // Международная защита прав человека. Документы и комментарии / Сост. канд. юрид. наук М.В. Буроменский. – Х.: ООО «Синтекс ЛТД», 1998. – С. 8 – 15.
6. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р. // Права людини: 36. док. / Укл. В.С. Семенов, О.Н. Ярмиш та ін. – Х.: Ун-т внутр. справ, 1997. – С. 4 – 29.
7. Синявська О.Ю. Професійні об'єднання персоналу поліції зарубіжних країн / О.Ю. Синявська // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні наукові дослідження – '2006». Т. 3: Право. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. – С.93-96.

Суббот А.И., Мартинюк А.В. Общий анализ правовой и административно-правовой защиты работников налоговой милиции. В статье анализируется правовая и административно-правовая защита работников налоговой милиции в контексте создания государства правовой Украины.

Ключевые слова: правовая защита, административно-правовая защита, налоговая милиция, законодательная база.

A.I.Subbot, A.V.Martyniuk. The general analysis of the legal and administrative protection of the tax police. The article is devoted to the general scientific analysis of the legal and administrative-legal protection of employees in the tax police in the context of creation of the legal state in Ukraine.

Key words: legal protection, administrative-legal protection, tax police, legal base.